

INTERNETDAN XAVFSIZ FOYDALANISH

MURODOV OYBEK TO'RAQULOVICH

"OSIYO XALQARO UNIVERSITETI"

"Umumtexnik fanlar" kafedrası assistent o'qituvchisi

Kalit so'z: Internet xavfsizligi, kiberxavfsizlik, shaxsiy ma'lumotlar, himoya usullari, firibgarlikdan himoyalaniş.

Kirish

Internet bugungi kunda jamiyatning ajralmas qismiga aylangan bo'lib, u muloqot, bilim olish, ish yuritish va o'yin-kulgi uchun keng imkoniyatlar taqdim etadi. Ammo internet imkoniyatlar bilan birga xavf-xatarlarni ham olib keladi. Kiberjinoyatlar, shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi, firibgarlik va zararli dasturlar internet foydalanuvchilari duch keladigan asosiy tahdidlardan hisoblanadi. Shu sababli, internetdan xavfsiz foydalanish har bir inson uchun muhimdir.

Internetdagi asosiy xavf-xatarlar

1. **Kiberjinoyatlar** – Xakerlik hujumlari, firibgarlik va boshqa noqonuniy harakatlar internet foydalanuvchilarining moliyaviy va shaxsiy ma'lumotlariga zarar yetkazishi mumkin.
2. **Shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi** – Parollar, bank hisob raqamlari va boshqa maxfiy ma'lumotlarning tarqalishi katta muammolarni keltirib chiqaradi.
3. **Zararli dasturlar (viruslar, troyanlar, reklama dasturlari)** – Kompyuter va mobil qurilmalarni ishdan chiqarishi, shaxsiy ma'lumotlarni yashirincha yig'ishi mumkin.
4. **Onlayn firibgarlik** – Noto'g'ri ma'lumot berish, soxta internet-do'konlar va yolg'on yutuqlar orqali odamlarni aldash holatlari keng tarqalgan.
5. **Ijtimoiy tarmoqlardagi tahdidlar** – Soxta profillar, shaxsiy ma'lumotlarning oshkor bo'lishi va kiberbulling kabi xavflar mavjud.

Internetdan xavfsiz foydalanish bo'yicha tavsiyalar

1. **Kuchli parollar yaratish va ularni himoya qilish**
 - o Parollar kamida 8-12 ta belgidan iborat bo'lishi, harflar, raqamlar va maxsus belgilarni o'z ichiga olishi kerak.
 - o Har bir sayt uchun alohida parol ishlatish tavsiya etiladi.
 - o Ikki bosqichli autentifikatsiyani yoqish xavfsizlikni oshiradi.
2. **Antivirus va xavfsizlik dasturlaridan foydalanish**
 - o Qurilmalaringizni muntazam yangilab turish zarur.
 - o Ishonchli antivirus dasturlarini o'rnatish va ularni muntazam yangilash kerak.
3. **Shubhali havolalar va xabarlariga e'tiborli bo'lish**
 - o Noma'lum manbalardan kelgan havolalarni bosishdan saqlanish lozim.
 - o Firibgarlarning elektron pochta va ijtimoiy tarmoqlardagi xabarlariga e'tiborli bo'lish kerak.
4. **Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish**
 - o Ijtimoiy tarmoqlarda juda ko'p shaxsiy ma'lumotni oshkor qilmaslik kerak.

○ Ishonchsiz veb-saytlarga shaxsiy ma'lumotlarni kiritishdan oldin, ularning xavfsizligini tekshirish lozim.

5. **Bolalar va o'smirlarning internetdan foydalanishini nazorat qilish**

- Maxsus ota-onalar nazorati dasturlaridan foydalanish.
- Bolalarga internetdan xavfsiz foydalanish qoidalarini tushuntirish.
- Ularga qaysi saytlarga kirish mumkin va mumkin emasligini nazorat qilish.

6. **Jamoat Wi-Fi tarmoqlaridan ehtiyotkorlik bilan foydalanish**

- Jamoat Wi-Fi tarmoqlari orqali shaxsiy ma'lumotlarni uzatishdan saqlanish kerak.
- VPN (Virtual Private Network) xizmatlaridan foydalanish tavsiya etiladi.

Kiberxavfsizlik bo'yicha zamonaviy texnologiyalar

1. **Sun'iy intellekt va kiberxavfsizlik** – Sun'iy intellekt asosida ishlovchi tizimlar zararli faoliyatlarni oldindan aniqlashga yordam beradi.

2. **Blokcheyn texnologiyasi** – Ma'lumotlarning buzilmasligi va himoyalangan tarzda saqlanishini ta'minlaydi.

3. **Biometrik autentifikatsiya** – Barmoq izi, yuz aniqlash va ovoz orqali identifikatsiya qilish kiberxavfsizlikni oshirishda samarali usul hisoblanadi.

Xulosa

Internetdan xavfsiz foydalanish har bir inson uchun dolzarb masala hisoblanadi. Texnologiyalar rivojlangan sari, kiberxavfsizlik choralari ham yangilanib borishi kerak. Foydalanuvchilar shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, firibgarlikdan ehtiyot bo'lish va xavfsizlik choralariga rioya qilish orqali internetdan yanada ishonchli foydalanishlari mumkin. Bu esa nafaqat shaxsiy, balki butun jamiyatning internet muhitida xavfsiz bo'lishiga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. MURODOV, O. (2024). MODEL OF THE TEACHING PROCESS OF INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGIES ON THE BASIS OF AN INNOVATIVE APPROACH, IMPLEMENTATION MECHANISMS. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 309-317.

2. Murodov, O. T. R. (2024). INFORMATIKA FANIDAN AMALIY MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISH: TAJRIBALAR VA NATIJALAR. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 115-121.

3. Murodov, O. T. R. (2024). STEAM YONDASHUVI DOIRASIDA INFORMATIKA FANINI O'QITISHNING ISTIQBOLLARI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 59-65.

4. Murodov, O. T. R. (2024). INFORMATIKA DARSLARINI INTERAKTIV METODLAR YORDAMIDA TASHKIL ETISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 101-107.

5. Murodov, O. T. R. (2024). INTERNET XAVFSIZLIGI BO'YICHA BILIMLARNI O'QUVCHILARGA YETKAZISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 66-72.

6. Murodov, O. T. R. (2024). ALGORITMLARNI MAKTAB O'QUVCHILARIGA O'RGATISH: SAMARALI METODIKALAR. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 87-93.

7. Murodov, O. T. R. (2024). ALGORITMLARNI MAKTAB O ‘QUVCHILARIGA O ‘RGATISH: SAMARALI METODIKALAR. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 87-93.
8. Murodov, O. T. R. (2024). INFORMATIKA DARSLARIDA ZAMONAVIY O ‘QUV TEXNOLOGIYALARI VA VOSITALARIDAN FOYDALANISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 80-86.
9. Murodov, O. T. R. (2024). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI O ‘QUV JARAYONIGA INTEGRATSIYA QILISH USULLARI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 108-114.
10. TO‘RAQULOVICH, M. O. (2025). ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI TA‘LIMDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI VA UNING ISTIQBOLLARI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 102-106.
11. To‘raqulovich, M. O. (2024). OLIY TA‘LIM MUASSASALARIDA AXBOROT KOMMUNIKASIYA TEXNOLOGIYALARI DARSLARINI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY USULLARDAN FOYDALANISH. *PEDAGOG*, 7(6), 63-74.
12. Muradov, O. (2024, January). IN TEACHING INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGIES REQUIREMENTS. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 3, No. 1, pp. 97-102).
13. To‘raqulovich, M. O. (2024). OLIY TA‘LIM MUASSASALARIDA TA‘LIMNING INNOVASION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. *PEDAGOG*, 7(5), 627-635.
14. Murodov, O. (2024). DEVELOPMENT OF AN AUTOMATED SYSTEM FOR CONTROLLING TEMPERATURE AND HUMIDITY IN PRODUCTION ROOMS. *Development and innovations in science*, 3(1), 84-93.
15. Murodov, O. (2024). TA‘LIM TEXNOLOGIYALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI. *Science and innovation in the education system*, 3(3), 155-160.
16. Murodov, O. (2023). INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O‘QITISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 3(4), 77-81.
17. To‘raqulovich, M. O. (2024). IMPROVING THE TEACHING PROCESS OF IT AND INFORMATION TECHNOLOGIES BASED ON AN INNOVATIVE APPROACH. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 851-859.
18. Murodov, O. (2024). DEVELOPMENT AND INSTALLATION OF AN AUTOMATIC TEMPERATURE CONTROL SYSTEM IN ROOMS. *Solution of social problems in management and economy*, 3(2), 91-94.
19. Muradov, O. (2024). APPLIED TO THE CURRENT TRAINING PROCESS REQUIREMENTS. *Инновационные исследования в науке*, 3(1), 54-63.
20. Murodov, O. (2024). DEVELOPMENT OF AN AUTOMATED PARAMETER CONTROL SYSTEM ROOMS AND WORKSHOPS BASED ON CLOUD TECHNOLOGIES. *Академические исследования в современной науке*, 3(2), 16-27.
21. Muradov, O. (2024, January). Application of basic principles and rules of innovative pedagogical technologies to educational processes. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 3, No. 1, pp. 46-55).
22. Turakulovich, M. O. (2024). DEVELOPMENT AND INSTALLATION OF AN AUTOMATIC TEMPERATURE CONTROL SYSTEM IN ROOMS. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 72-77.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

23. Muradov, O. (2024). Basic principles and rules of innovative pedagogical technologies in the educational process. *Models and methods in modern science*, 3(1), 84-93.
24. Torakulovich, M. O. (2024). Innovative information technologies and new methods and tools for their application in today's education. *Central Asian Journal Of Education and Innovation*, 3(2-2), 83-92.
25. Murodov, O. T. R. (2023). INFORMATIKA FANINI O 'QITISHDA YANGI INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH METODIKASI. *GOLDEN BRAIN*, 1(34), 130-139.
26. Murodov, O. T. R. (2023). Zamonaviy ta'limda axborot texnologiyalari va ularni qo'llash usul va vositalari. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(11), 481-486.
27. Murodov, O. T. R. (2023). INFORMATIKA DARSLARINI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH. *GOLDEN BRAIN*, 1(32), 194-201.
28. Муродов, О. Т. (2023). РАЗРАБОТКА АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТЕМПЕРАТУРЫ И ВЛАЖНОСТИ В ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КОМНАТ. *GOLDEN BRAIN*, 1(26), 91-95.